

ROZPOZNANIE PIĘKNA PRZEZ STUDENTÓW ARCHITEKTURY

RECOGNITION OF BEAUTY BY STUDENTS OF ARCHITECTURE

Anita Wszolkowska–Szewczyk

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie
Wydział Architektury i Budownictwa
ul. Żołnierska 50
71-210 Szczecin
e-mail: awszolkowskaszewczyk@gmail.com

Abstract: The understanding of the idea of beauty and its discovery have been controversial and discussed by a number of specialists in various fields. The discussion aims at analyzing and focusing on the creative process of architecture. Future architecture students should be aware of the significance of the profession and expectations of architecture recipients. The process of creating an architectural object, such as a facility, cluster of buildings, and a building structure is a sum total of structural and aesthetic as well as financial and economic factors. Due to the legal basis for copyright, an architect becomes an artist and creator. Every creator needs to seek beauty, and even if he/she does not find it, any effort is an attempt to perceive the space and look for aesthetic sensitivity.

The process of searching for beauty in the contemporary architecture in the context of the classical theory invites a student to a discourse on the notion of beauty, a notion which has transformed and evolved in history. One of postulates of the contemporary architecture focuses on searching for the aesthetics of the surrounding. It is also important that the recipient seeks beauty. Today, the assessment of an architectural facility and its analysis boil down to discovering the form of beauty in it. Therefore, the understanding of beauty at the stage of studying has a significant impact on the way the profession of the architect is exercised in the future.

The role of beauty in the contemporary architecture is paramount. The problem is whether it is properly understood and described. The art comprises a combination of beauty and a specific function, a combination which is struggled against by many architects. The obligation of a creator is to encapsulate beauty and harmony in his/her every creation. It is worth emphasizing, however, that the contemporary architecture has a much broader goal but creating beauty. Priorities include social, utility (functionality), and ecological features, and other. Thus, the recognition of beauty by architecture students is only one of a number of important factors while studying architecture.

Keywords: recipient and beauty creator, aesthetics, recognition of space, profession of architect.

Wprowadzenie

Architekt to osoba zajmująca się projektowaniem architektonicznym obiektów budowlanych lub osoba specjalizująca się w dziedzinie projektowania i wznoszenia budowli⁵. Przez wieki właściwie architekt był konstruktorem, raz dekoratorem, a czasem prawdziwym twórcą, a nawet poetą lub malarzem i budowniczym.

⁵ Architekt w Polsce. Osoba posiadająca wykształcenie w dziedzinie architektury. Polskie uczelnie wyższe przyznają osobom, które ukończyły kierunek studiów na wydziałach architektura (dawniej architektura i urbanistyka), po uzyskaniu dyplomu I stopnia tytuł zawodowy *inżynier architekt*, a po uzyskaniu dyplomu II stopnia *magister inżynier architekt*. Z prawnego punktu widzenia osoby te nie są jeszcze architektami. Prawnie takie osoby określa się jako posiadające dyplom ukończenia studiów wyższych w zakresie (dziedzinie) architektury [19].

Zalegalizowanie praw autorskich powoduje, że architekt to też artysta, twórca. W ślad za tym uznaniem, każdy twórca obarczony jest poszukiwaniem piękna, a nawet jeśli go nie znajdzie, wszelkie starania są próbami percepcji przestrzeni i szukania wrażliwości estetycznej. Poszukiwanie piękna i jego rozpoznanie to ważne zadanie dla studenta architektury.

Jak rozpoznać piękno? Jaka jest idea piękna? Poszczególne dzieło pomoże stanowić przedmiot badań estetyki. *Idea piękna – przedmioty budzące upodobanie* [2]. To już tradycja, która ujmuje estetykę jako naukę o pięknie. Wszelkie analizy i rozważania nad ideą piękna „istotą piękna” oraz nad tym „czym jest samo piękno”. Jednocześnie warto już na samym początku tych rozważań wskazać, iż konsekwencją tego stanowiska jak twierdzi Gołaszewska – jest uznanie, że doskonałe piękno jest dla człowieka nieosiągalne.

Student jako odbiorca i twórca piękna

Gdyby zadać pytanie, jakie przedmioty podobają się człowiekowi, nieuchronna wydaje się odpowiedź, że każdej osobie może spodobać się coś innego. Dlatego w tych poglądach, iż piękno traktuje jako ideą, oraz, że podobać się jest subiektywną reakcją podmiotu - powstaje stanowisko, że piękno realizuje się w dziele sztuki.

Student rozpoczynający studiowanie architektury, w jakim stopniu zostaje odbiorcą sztuki, „odbiorcą piękna”, oraz „twórcą piękna”. Ważne znaczenie ma ekspresja osobowości artysty, osobowość twórcy, osobowość studenta. Ekspresja odbiorcy traktowana jest jako zasada wyjaśniania samej sztuki. Dzieło sztuki

traktowane jako element poznawczy – wyzwalaający wzruszenia odbiorcy. Wielokrotnie młoda osoba zastanawia się - Czym jest piękno w analizowanym dziele? Pytanie może być postawione w dwojaki sposób. Czy jest to piękno jakie chciał przekazać twórca? Czy jest to piękno jakie zobaczył odbiorca?

Obcowanie z pięknem stanowi próbę wyznaczenia dziedzin piękna, np. dziedzina wiedzy, dziedzina zachowań praktycznych, dziedzina moralności. Należy mieć świadomość, że znacznym przemianom uległ status sztuki. Gołaszewska dość precyzyjnie zwraca uwagę na podstawowe kierunki tych przemian. Celem zobrazowania zakresu tych zmian dokonano zestawienia tabelarycznego (tabela 1).

Tabela 1. Zarys przemian sztuki

Przemiany w rozpoznawaniu sztuki	Efekty przemian
1. Wyspecjalizowanie sztuki	Powstają liczne szkoły „artystyczne”. Zawód artysty zyskuje rangę.
2. Zwrócenie uwagi na walory estetyczne przedmiotów użytku codziennego	Rozwój wzornictwa przemysłowego. Dbałość o piękną linię wyrobów przemysłowych. Powstają szkoły wyższe o kierunkach z przedmiotem wzornictwa, architektury wnętrz.
3. Przymierze sztuki z techniką	Rola środków masowego przekazu. Powszechny kontakt ze sztuką.
4. Nowy styl odbioru estetycznego	Kontakty ze sztuką, nastawienie na wartość ludyczne, rozrywkowe.
5. Dążenie do eksperymentów artystycznych	Artyści cenią wysoko oryginalność, inwencję. Każde dzieło współczesne ma swoją własną zasadę kompozycyjną, tworzy styl jednorazowy.
6. Nowa koncepcja wychowanie estetycznego	Awangarda sztuki współczesnej. Pojawia się potrzeba pomocy, teoretycy, pedagogzy a niekiedy sami artyści pragną przybliżyć tę problematykę dla społeczeństwa. Podejmowana jest świadoma działalność wychowawcza, przez różnego rodzaju wydawnictwa, prelekcje, pokazy, dyskusje, wystawy.

Podczas zajęć edukacyjnych, często jest mowa o „pięknym”, lecz nie zawsze jest ono odbierane w tych przykładach jako „piękno”. W sytuacji, gdy jest mowa o estetyce, ma miejsce kontakt nie tylko odbiorcy z dziełem, lecz odbiorcy z twórcą, twórcy nie tylko z dziełem, lecz także z odbiorcą⁶. Tak więc istotne znaczenie ma wskazanie, że na sytuację estetyczną składają się twórca, dzieło, odbiorca – jako elementy podstawowe, oraz elementy pochodne takie jak zamiar artystyczny, założenie artystyczne dzieła, przedmiot estetyczny, osobowość twórcy, osobowość odbiorcy itd. W odbiorze relacji lokalizacji elementu istotne znaczenie ma – gdzie ten element się znajduje. Wobec tego podstawowe znaczenie ma czynnik przestrzeni. Krajobraz jaki obserwujemy jest trójwymiarowy, jest to

przestrzeń realna. Przestrzeń ta powoduje dla odbiorcy pewne przeżycia. Podobnie jest z odbiorem architektury. Jeżeli dzieło, obiekt, budowla są lokalizowane w przestrzeni. Nauczanie percepcji krajobrazu zabudowanego, relacji obiekt – otoczenie, za pomocą doznań przestrzeni. Wyróżnia się zdaniem Gołaszewskiej cztery typy doznań przestrzeni (tabela 2).

Rozpoznanie poszczególnych przestrzeni, oraz ich świadomość pozwoli na próbę percepcji otoczenia. Twórca powinien być dobrym obserwatorem, stąd ważne jest wycucie przestrzeni. Zadania koncepcyjne, projektowe na etapie studiów na kierunku architektura mają za zadanie ćwiczenia rozpoznania przestrzeni, przemieszczanie się w niej, a co najważniejszej projektowanie w przestrzeni nie tylko wymyślonej, ale właśnie tej realnej która nas otacza. Autorka artykułu uczestniczy drugi rok w zajęciach dla studentów w przedmiocie Projektowania Urbanistycznego w Zakładzie Urbanistyki, Planowania Regionalnego i Zarządzania na Wydziale Budownictwa i Architektury Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie -

⁶ Estetyka (gr. *aisthetikos*-dosł. Dotyczący poznania zmysłowego, ale także wrażliwy, odczuwający) to dyscyplina filozofii, zajmująca się pięknem i wartościami estetycznymi. To jest zbiorem cech dzieła sztuki, który pozwala na jego ocenę z punktu widzenia wartości uznanych za naczelną – tutaj piękna [3].

prowadzonych przez prof. dr hab. inż. arch. Waldemara Marzęckiego, oraz dr inż. arch. Klarę Czyńską. Zajęcia z przedmiotu Projektowanie Urbanistyczne sem. III w roku akademickim 2016/17 składają się z wykładów (1 godz. tygodniowo) i ćwiczeń projektowych (3 godz. tygodniowo). W ramach zajęć studenci poznają podstawowe zagadnienia teoretyczne oraz metody pracy niezbędne w projektowaniu urbanistycznym. Ćwiczenia projektowe umożliwiają praktyczne poznanie zasad planowania urbanistycznego w zakresie kształtowania

prosty struktur przestrzennych – małego zespołu zabudowy jednorodzinnej. Projekty będą wykonywane w grupach 4 osobowych. Celem projektu jest opracowanie koncepcji zabudowy terenu na obszarze dzielnicy Pogodno (w skali 1:1000) z przeznaczeniem na mały zespół mieszkaniowy z usługami, przestrzenią publiczną, zielenią i komunikacją. Obszar projektowy, na którym powstanie koncepcja zabudowy osiedla, to teren ogrodów działkowych, zamykający się ulicami: Mickiewicza, Brzozowskiego, Szenwalda i Okrzei.

Tabela 2. Przykładowe ukierunkowanie na rozpoznanie przestrzeni, w metodologii nauczania o pięknie [2].

Rodzaj przestrzeni	Elementy rozpoznania w przestrzeni
1. Przestrzeń spostrzegana jako realna.	W niej znajdujemy się sami, widzimy ją wzrokowo, czujemy.
2. Przestrzeń domniemana.	Rozciąga się poza to co dane nam w bezpośrednim otoczeniu.
3. Przestrzeń świata.	To co postrzegamy bezpośrednio, oraz to co wiemy że występuje poza granicami naszego widzenia.
4. Przestrzeń zmieniająca się.	Zależna od wykonywane przez perceptorą ruchu.

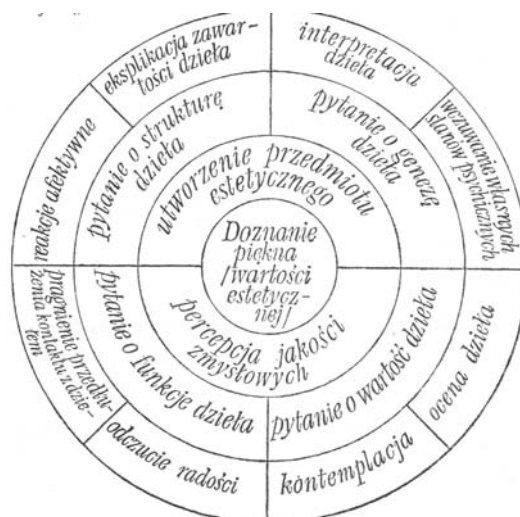
Ponieważ przedmiotowe zadanie dotyczy pracy projektowej w rzeczywistym otoczeniu, ważne jest na wstępie rozpoznanie tej przestrzeni, jej walorów estetycznych jak i kompozycji. Stąd też wydaje się, że istotne znaczenie ma prowadzona przez prof. dr hab. inż. arch. Waldemara Marzęckiego, oraz dr inż. arch. Klarę Czyńską – wycieczka urbanistyczna po dzielnicy Pogodno [9]. Zdaniem autora artykułu, ale również uczestnika tej wycieczki jest to znakomita okazja do doświadczenia przestrzeni realnej i zawartych w niej elementów.

Dlaczego powracamy do natury

Powrót do natury jest bardzo istotny. Przyroda jest „żywa”, ciągle się zmienia. Nie jest to jedynie forma widowiska, w ocenie jakiegoś dzieła. Jest to zespół form i barw (jak ujmowała to dawna estetyka, kładąca nacisk na kontemplację). Doznanie przyrody jest czymś specyficznym, zdaniem Gołaszewskiej jest przeżyciem estetycznym i witalnym, poznawczym i somatycznym. Należy podkreślić, że przeżycie estetyczne to proces skomplikowany. To zbiór różnych elementów, różna kolejność i czas trwania poszczególnych faz. Nie ma w tym znaczeniu modelu wzorcowego, model stworzony przez Ingardena jest modelem postulowanym, czystą możliwością lub najwyżej jedną z wielu możliwości realnych). Na strukturę i przebieg przeżycia estetycznego wpływają takie momenty jak: rodzaj dzieła, osobowość odbiorcy, rodzaj dzieła, kultura społeczeństwa. Na rys. 1 przedstawiono się propozycję ujęcia struktury przeżycia estetycznego.

Centrum stanowi element konieczny – piękno jako doznanie piękna. Jest to element istotny, im koła są dalsze od środka tym są mniej istotne, gdyż rzadziej występują w rzeczywistych procesach przeżycia i tworzenia reakcji odbiorcy na dzieło sztuki. Tak więc wskazana wyżej wycieczka urbanistyczna dla studentów powinna stanowić swoisty rodzaj doznania wartości estetycznej przestrzeni, a tym samym poszukiwanie piękna tej przestrzeni. Tym samym wskazuje się za Gołaszewską, że wydaje się być rzeczą konieczną, *aby odbiorca sztuki posiadał dostatecznie głęboko ugruntowany w osobowości układ odniesienia wrażliwości i podstawy estetycznej, jako rodzaj podstawowego residuum osobistych, autentycznych upodobań estetycznych.*

Czy można uwrażliwić studenta na piękno? Skoro istnieje wrażliwość na piękno poezji, muzyki czy malarstwa, to wydaje się że się również w dziedzinie architektury i budownictwa możemy mówić o pojęciu piękna. W zakresie dziedziny architektury i budownictwa ważne znaczenie ma pojęcie „stosowności”. Jak pisze Januskiewicz [3] – *artystycznie estetyczna różnorodność i bogactwo form muszą się kierować pewnymi zasadami.* Dalej zdaniem Januskiewicz naczelną zasadą jest *adequatio in re*, adekwatność przedmiotu, stosowność przedmiotu do jego funkcji. Dalej ważne jest pojęcie *decorus* czyli przyzwoitości, stosowności. Dotyczy to zasady wewnętrznego ładu dzieła, czyli zgodności formy z treścią. Przykładem rozpoznania i badania stosowności oraz relacji formy i tła w krajobrazie mogą być studia nad estetyką konstrukcji mostowych, jakie bogato prezentuje Januskiewicz.

Rys. 1. Propozycja ujęcia struktury przeżycia estetycznego [2].

Nauczanie wrażliwości w zawodzie architekta

Zawód architekta to łączenie wiedzy z dziedziny budownictwa z całokształtem potrzeb dotyczących różnych aspektów życiowych, jest to połączenie architektury z humanizmem in extenso. Zakres tych umiejętności doskonale opisuje Mizia [4] wskazując, że podstawą świadczenia usług projektowych jest rzetelna wiedza techniczna i praktyka budowlana, lecz prawdziwe powodzenie architekta – mistrza zawodu i charyzmatycznej postaci - leży na równi w jego intuicji twórczej, otwartości na świat, wiedzy, orientacji w osiągnięciach cywilizacyjnych jak i własnej wrażliwości artystycznej. Właśnie ta wrażliwość jest rozwijana na etapie nauczania.

Z pojęciem wrażliwość artystycznej, czy też „piękna”, architekt spotyka się później na każdym etapie swojej pracy. Mizia [4] doskonale nazywa te poszukiwania i przenikania do architektury – jako fuzję [4]. Zjawisko funkcji w architekturze i urbanistyce to połączenie odkrywczości technicznej jak i artystycznej. Sama Mizia [4] te właściwości artystyczne wskazuje jako poprawne i piękne efekt realizacyjne. Czyli takie są oczekiwania wobec tego zawodu.

Kierunki poszukiwań piękna na etapie prac studenckich

Nauczanie, prowadzenie do wyznaczników piękna towarzyszy studentom architektury od I roku, przez różne przedmioty. Tym samym prowadzone ćwiczenia i konsultacje ze studentami pozwalają na bezpośrednie kontakt kadry nauczającej z „przyszłym twórcą” i „znawcą piękną”.

Istotne znaczenie ma również własna chęć poszukiwania tego piękna przez studenta, która wyrażona może być chociażby w samym procesie studiowania i odnajdywania tego piękna. Pamiętać należy, że sam

proces percepcji jest również zmienny w czasie, nie jest jednolity, a zdaniem autora artykułu wielokrotnie powtarzany przynosi nowe doświadczenia i możliwości twórcze. Cenne są poglądy niemieckiego architekta Kollhoffa, który twierdzi że *architektura nie rodzi się w umyśle projektanta, lecz wokół człowieka jako aura*. Dzięki tej aurze można uspokoić zmysły wtulając się w miękki fotel z książką przy mrocznym świetle, w poczuciu bezpiecznej atmosfery, ciepła. Wyraźnie ukierunkowane jest myślenie w kierunku komfortowego środowiska, z możliwym odpoczynkiem, spokojem [4]. Dlaczego właśnie na kierunku studiów architektura tak często jest kontemplowane pojęcie piękna? Studiowanie pojęcia piękna i historii piękna ma zasadnicze znaczenie na tym kierunku studiów. Dobrym przykładem jest obserwacja i analiza różnych idei piękna, które powracają na przełomie wieków i rozwijają się (choć zmienione) w dziełach filozofów, pisarzy, i artystów jak opisuje to Umberto Eco [1]. Z punktu oceny autorki artykułu cenne w przedmiotowej literaturze jest iż Eco, dla każdej epoki obok tekstu załącza obrazy, i cytaty związane z omawianym problemem. Przedmiotowe cytaty pozwalają dokładniej przeanalizować wskazany temat. Wiedza ta stanowi i sposób jest przedstawienia stanowi dla studenta doskonale źródło wiedzy obrazujące w jaki sposób pojmowano piękno natury, kwiatów, zwierząt, ciała ludzkiego, gwiazd, proporcji matematycznych, światła, drogocennych kamieni.

Powrót do estetyki greckiej

W nawiązaniu do podstawowych zasad estetyki greckiej, można wskazać, że sztuka to piękno widziane przez artystę. Drugi pogląd szeroko znany i rozpowszechniony jest taki, że piękne jest to, co kto lubi, co komu się podoba... To główne zadanie twórcy polegało na tym, by te idę piękna okazać, wydobyć przedstawić. Zdaniem Profesora Karola Estreichera *Sztuka jest przywołaniem*

piękna, stworzeniem wizji, odbiciem warunków życia, jest wyrazem formy i materii. Jest stanem psychicznym, często nawet patologicznym, jest wyrazem wiary, przekazem rozumu jak pismo, harmonii jak dźwięk muzyczny. Do zadań architekta jako twórcy, należy bowiem przywołanie piękna w architekturze. Odbiorca poszukuje tego piękna w lokalizacji zabudowy w jej bryle, skali zabudowy, gabarytach, detalu, we wnętrzu, oraz w funkcji zabudowy. Poszukiwanie piękna jest w wielu aspektach w architekturze. Na ile to piękno jest zaczerpnięte z klasycznej teorii sztuki, a na ile wynikiem współczesnych analiz i pomysłów twórcy, albo indywidualnych fantazji? Piękno w architekturze zazwyczaj pojmowane jest jako wartość estetyczna, z naciskiem do dążenia by to był ideał estetyki. Samo pojęcie piękna w sztuce czy też architekturze przechodziło wiele zmian i przeobrażeń, ewoluowało wraz z czasami. Często to co piękne było kojarzone bezpośrednio i łączone z elementami harmonii, symetrii, proporcji, miary czy też ład, oraz użyteczności. Twórcy wielokrotnie szukają natchnienia i inspiracji w sztuce klasycznej. Prof. Karol Estreicher w książce *Historia sztuki* nawiązuje do podstaw starożytnej idealistycznej estetyki greckiej. To właśnie odpowiedź na pytanie - Czym jest sztuka? - brzmi: *Najbardziej rozpowszechnionym jest pogląd, że sztuka to piękno widziane przez artystę.* Wobec tego, możemy powiedzieć, że dział architektoniczne jest sztuką.

Wystarczy zajrzeć do wypowiedzi Witruwiusza na temat piękna i sposobów jego realizacji. Wizja piękna, rozważana przez Witruwiusza (rzymskiego architekta i inżyniera wojennego żyjącego w I w. p.n.e.) przed użytkownikami dzieła z pewnością nie miała cech indywidualnych lecz uznawana była powszechnie za jego życia i w jego środowisku (czasy panowania Augusta, cesarza rozmiłowanego w kulturze greckiej). Witruwiusz domagał się w architekturze dobrych proporcji, zwanych przez niego eurytmią (dobry rytm). Gdyż właśnie proporcje doprowadzają do idealnej symetrii. A symetria rozumiana była jako piękno. Należy dodać, że eurytmia i symetria to podstawowe pryncypia sztuki klasycznej i pochodzącego od niej klasycyzmu. Czy podana przez Witruwiusza definicja architektury wciąż zachowuje swoją ponadczasową moc, czy się jednak zdezaktualizowała? W zależności od postawienia tezy, oznaczałoby to, że piękno może być nadal kryterium oceny utworu architektonicznego. Według Witruwiusza, eurytmia, symetria i decor to wyznaczniki racjonalności formy architektonicznej zarazem trzy spośród kilkunastu sposobów w jakich piękno objawia się w rzeczy. Zdaniem Witruwiusza *Piękno będzie zapewnione, jeśli wygląd budowli będzie miły i wykwinny, a wymiary poszczególnych członów oparte będą na właściwych zasadach symetrii* [5].

Pojęcie piękna należy niewątpliwie do podstawowych wartości, jakie zdefiniowała filozofia u samych swoich początków. W rozumieniu Platona piękno (gr. kalón, łac. pulchrum) tworzyło wraz z prawdą i dobrem słynną triadę, wyznaczającą sam szczyt wartości w świecie wiecznych idei. Dalej piękno znalazło wyraz w pitagorejskiej tzw. wielkiej teorii. Zakładała ona, że piękno

polega na należytych proporcjach wyrażanych w liczbach, matematycznie. Z tych proporcji wywodzi się harmonia dźwięków w muzyce, jak symetria w architekturze. Zawirowania wokół definicji piękna trwały poprzez czasy nowożytne, renesansu (z odkryciem piękna natury jako wartości samoistnej), romantyzm (z zastąpionym pojęciem proporcji – pojęciem „forma”), przez przełom XVIII i XIX w. z konfrontacją dwóch skrajnych postaw tj. tych, co pojmowali piękno w wymiarze racjonalnym i normatywnym, oraz tych co hoładowali racjom emocjonalnym (spór klasyków z romantykami).

Sztuka awangardy wystartowała w nowatorstwie i oryginalności nowej jakości piękna. Amerykański architekt Henry Greenough i jego dzieło (Traktat pt. *Form and Function* 1851 [8]), to jest zapowiedź wyobrażeń o ideale estetycznym sztuki budowania równoznacznym z jej prawdą materiałową i funkcjonalnością. *Majesty of the essential* – słowa Greenougha, które wskazywały na przestrzenną bryłę bez udziału dekoracji, architekturę będącą artystyczną organizacją przestrzeni. W tym kierunku podążyli dalej architekci Bauhausu.

Poszukiwanie piękna w obecnych czasach

Teoria klasyczna stworzyła podwaliny do zadań i roli piękna w architekturze na przełomie wieków. Dziś *Architektura to inspirujący klimat i piękno. To pasja tworzenie dla ludzi w kontekście czasu i miejsca, natury i kultury* – to słowa Tomasza Kuniora, polskiego architekta.

We współczesnej architekturze obecność piękna może pojawiać się w różnych formach. Tworzący dzieło architektoniczne dostrzega piękno w nim, ale i zadaniem tej kreacji jest, aby piękno było ujrane przez odbiorcę. Może dlatego, tak ważną rolę można przypisać wszelkim konkursom architektonicznym. Bardzo często zachęca się studentów architektury do czynnego brania udziału w różnych konkursach. Ocena dzieła architektonicznego, jego analiza to znalezienie i odczytanie w nim formy piękna. Piękna rozumianego bardzo szeroko w różnych aspektach związanych ze sztuką i standardami projektowymi. Zadaniem odbiorcy jest ujrzenie tego piękna.

Europejska architektura jest dziedziną, w której działa wiele talentów, co z kolei pokazuje, jak bardzo dynamiczne są nasze sektory kultury twórczości. Jednocześnie nie zapominajmy o tym, że przed architekturą jako gałęzią przemysłu, stoją poważne wyzwania związane ze spowolnieniem gospodarczym. Komisja Europejska we współpracy z Fundacją im. Miesa van der Rohe pragnie wspierać sektor architektoniczny, jako znacznie przyczyniający się do rozwoju gospodarki i tworzenia miejsc pracy, jak również, jako twórcę piękna i spójności na rzecz społeczeństwa Europy – słowa Androuli Vassiliou, europejskiego komisarza ds. edukacji, kultury, wielojęzyczności i młodzieży, podczas uroczystości rozdania nagród im. Miesa van der Rohe w konkursie który odbywa się co dwa lata. W 2013 r. wyróżniona została Harpa Sala koncertowa i centrum konferencyjne z Islandii - jako przykład parku rewitalizacji parku w Reykjavíku (rys. 2).

Rys. 2. Harpa. Sala Koncertowa i Centrum Konferencyjne Reykjavik - Reykjavik, Islandia - finalista konkursu o Europejską Nagrodę Mies van der Rohe 2013 [7].

Elewacja Sali koncertowej składa się ze szklanych parciei, przezroczystych i barwionych, opartych na stalowym szkielecie. Inspiracją do tego tematu dla projektantów były kryształy znajdujące się skałach bazaltu. Czyż te kryształy nie są piękne? powrócę do tego zagadnienia dalej, gdyż w poszukiwaniu zrozumienia tego piękna poświęcę fragment urokowi tych skał w dalszej części. W założeniu projektowym Harpa efekty kolorystyczne podkreśla gra światła odbijającego się od powierzchni wody w zatoce Taxa. Tak więc jest to współczesny przykład piękna, wizji projektanta, która została wydobyta i zauważona przez odbiorcę. A sama inspiracja została zaczerpnięta z natury. Bo zawsze aktualne pozostaje twierdzenie że natura jest piękna.

Klasyczna teoria sztuki nie łączyła sztuki z twórczością. Bowiern czynnik twórczy w sztuce nie był ceniony i nie zwracano uwagi na niego. Dominującym było przekonanie, że światem rządzą wieczyste prawa i sztuka musi ich przestrzegać, nie zaś wymyślać prawa własne. Dziś jest inaczej twórczość i wizja, pomysł architekta jest ceniony. Elementem wyróżniającym projekt Harpa w Islandii, jest przede wszystkim trójwymiarowa szklana fasada, przez którą pięknie przenika światło dzienne, tworząc grę światła i cieni (rys. 3). Omawiana fasada południowa powstała we współpracy między duńsko – islandzkim artystą Olafurem Eliassonem i pracownią Henning Larsen Architects.

Rys. 3. Harpa. Sala Koncertowa i Centrum Konferencyjne Reykjavik - Reykjavik, Islandia. Efekt przenikającego światła do wnętrza obiektu. Rozpoznanie piękna w czynniku wpływu światła na wnętrze obiektu [7].

Poszukiwanie piękna w architekturze współczesnej to trudny proces oceniania piękna, w twórczej kreacji artysty, w przestrzeni architektonicznej. Wspomniany obiekt Harpa porównywalny jest przez odbiorców do zorzy polarnej ..., mówią o nim: *Wygląda jak mieniący się kryształ w krainie lodu*. Można powiedzieć, że budzi podziw i oceniony został jako piękny. Inspiracją dla twórców Harpa były islandzkie krajobrazy i tradycja. Tak więc piękno natury posłużyło do kreacji obiektu architektonicznego. A krajobraz Islandii wydaje się być piękny i nieogarnięty.

*„Baśniowa Islandia,
Surowy krajobraz jak na księżycu,
Wulkany, gejzery, lodowce... tak mówią o tym kraju
odwiedzający go turyści.*

Piękno wodospadu Svartifoss w Parku Skaftafell w Islandii, gdzie formacje bazaltowe nadają kompozycje trójwymiarową – to naturalne piękno skał, które było inspiracją do dzieła architektonicznego (rys. 4). Obecnie zespół Harpa stał się jednym z najważniejszych symboli miasta. Czyli uznać można, że to piękno zostało zauważone i docenione.

Rys. 4. Wodospad Svartifoss w Parku Skaftafell w Islandii. Odkrywanie naturalnego piękna skał.

Jeden z autorów projektu Henning Larsen mówi o budynku: *Wnętrze struktura budynku tworzy oprawę dla kilku kluczowych funkcji. Od strony foyer prezentuje się jako masywna bryła mieszcząca główną salę koncertową z jej czerwonym wnętrzem. Ten wewnętrzny masyw będzie kontrastował z ekspresyjną i otwartą fasadą, tworząc w ten sposób dialog definiujący przestrzeń publiczną Harpy, kontynuującą poprzedzający budynek plac. Projekt obejmuje także najbliższe otoczenie budynku – Harpa będzie się zaczynać jeszcze zanim goście wejdą do foyer, łącząc w ten sposób życie instytucji kulturalnej i codzienne funkcjonowanie miasta*. Oficjalne otwarcie Sali koncertowej było 13 maja 2011 r.

Dwa piękna: Harpa jako wybitna realizacja architektoniczna nagrodzona nagrodą Miesa van der Rohe, oraz wodospad Svarifoss, często porównywany do organów na których nieustannie gra woda. Jaka była rola piękna zaczerpniętego z natury? Było inspiracją dla powstania dzieła architektonicznego. Architektura współczesna w porównaniu z architekturą starożytną to przecież przełom możliwości technicznych tworzenia; beton, żelbet, stal, szkło, aluminium, drewno klejone. To tworzywa wielkich możliwości, kreacji i budulce dla dzieł architektonicznych. Architektura współczesna postuluje wiele za estetyzacją otoczenia. Do odbiorcy należy poszukiwanie piękna filozoficznego, w sensie idei. Odbiorca często zmuszony jest do analizy życia twórcy czy też jego stanów emocjonalnych, historii artystycznej. Warto dodać, że inne piękno będzie zauważalne i na różnej płaszczyźnie rozumiane w każdej

kulturze lokalnej, i odrębnej przestrzeni architektonicznej.

Poszukiwanie piękna w architekturze współczesnej jest naturalną potrzebą odbiorcy i twórcy. Zdaniem profesora Stefana Kuryłowicza: *W najprostszym rozumieniu piękno kojarzy się mi się ze spokojem. Oznacza harmonię, brak kontrastów, dramatów. Dotyczy to zarówno naszego codziennego życia, które jest piękne, jeśli jest spokojne, jak i odbioru przestrzeni, jeśli jest spokojna, uporządkowana, zharmonizowana, zorganizowana w oparciu o czytelne kryteria, bądź instynktownie odczytywane reguły, to również staje się piękna*. Profesor przyznaje osobiście, że dla współczesnej twórczości architektonicznej bliskie jest stwierdzenie Johna Ruskina: *Budynek nie powinien tylko dobrze wyglądać, ale też dobrze mówić*. Profesor przyznaje dalej, że nie oznacza to, że kwestie geometrii, harmonii, proporcji, w tym „złotego podziału” nie mają już zastosowania. Wręcz przeciwnie, Profesor wskazuje, że reguły te można stosować nadal. Jednak wydaje się, że współczesna architektura o nich zapomni.

Podsumowanie

Rozpoznanie piękna przez studenta architektury jest trudne. Problem polega na tym czy rzeczywiście jest ono dobrze odczytywane i dalej nazywane. Sztuką pozostaje połączenie piękna z konkretną funkcją, jako zmaganie dla wielu architektów. Obowiązkiem twórcy jest dążenie do tego, aby cechy (piękna i harmonii) można było

przypisać każdemu z jego dzieł. Warto jednak zaznaczyć, że architektura współczesna ma zadanie szersze niż jedynie kreowanie piękna. Priorytetowe stały się funkcje społeczne, socjalne, oraz czysto użytkowe (funkcjonalne), ekologiczne itd. Wskazuje się, że piękno w architekturze powinno być formą symbiozy dawnych teorii klasycznych, z ewaluacją pojęcia piękna i dostosowaniem jego „obszaru” do potrzeb współczesnych odbiorców przy lokalizacji w danym kulturowym terytorium. Na „obszar” piękna powinny wpływać odbiór wizualny obiektu architektonicznego, wpływ

obiekty na otoczenie, kompozycja zabudowy, jego użyteczność, warunki eksploatacji.

Zgodność z zasadami harmonii gwarantuje poczucie ładu i piękna artystycznego [6] - twierdzenie to wydaje się być zasadą prowadzącą do uzyskania odpowiedzi w zagadnieniu, jaka jest rola piękna w architekturze współczesnej w kontekście teorii klasycznej. W związku z tym proces rozpoznania piękna przez studenta architektury jest ciężki i powinien być wspomagany przez kadrę naukową.

Bibliografia

1. Eco, U., Historia piękna, Dom Wydawniczy Rebis Sp. z o.o., 2014.
2. Gołaszewska, M., Zarys estetyki. Problematyka metody teorii, PWN, Warszawa, 1984.
3. Flaga, K., Januszkiewicz, K., Piękno konstrukcji mostowych, Wyd. Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki, Kraków, 2012.
4. Mizia, M., Architektura w przestrzeni sztuk, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów, 2013.
5. Witruwiusz, O Architekturze Książ dziesięć. Wyd. Prószyński i S – ka, Warszawa, 1999.
6. Słyk, J., Źródła architektury informacyjnej. Zeszyt „Architektura” nr 7, Wyd. Politechnika Warszawska, Warszawa, 2012.
7. <http://www.infoarchitekta.pl/artykuly:4-projekty:6681-harpa-sala-koncertowa-i-centrum-konferencyjne-w-reykjaviku-zwyciezca-mies-van-der-rohe-awrad-2013.html> (dostęp 12.10.2016).
8. Greenough, H., Form and Function, 1851.
9. <http://zupriz.zut.edu.pl> (dostęp 12.10.2016).
10. <https://pl.wikipedia.org/wiki/Architekt> (dostęp 12.10.2016).